

Oebele Vries gaf vrijdag zijn afscheidscollege. FOTO LC/WIETZE LANDMAN

Groningers bewierookten Friese vrijheid

WIO JOUSTRA

GRONINGEN - De Groningers waren in de middeleeuwen maar wat te spreken over de Friese vrijheid. 'Een zaak van onschatbare waarde'.

Groningers van nu willen nog wel eens schamper doen over de Friezen. Voormalig dichter des vaderlands, Driek van Wissen bijvoorbeeld: 'Wat men ook zegt, de Friezen zijn slecht / Dat hebben Groningers door / Dus zingen wij dikwijls in koor / Vriezen ze dood, dan vriezen ze dood / Dat is bepaald geen verlies / Vriezen ze dood, ach vrienden geen nood / Wat kan het schelen zo'n Fries.'

Maar ooit hebben de voorouders van de huidige Groningers de loftrampet gestoken over de Friese vrijheid. Dat duurde zelfs meer dan twee eeuwen, van rond 1360 tot 1588 om precies te zijn.

Vervolgens hebben ze er nooit weer over gesproken.

Tot vrijdagmiddag. Toen werd het hen nog eens ingepeperd door dr. Oebele Vries in zijn afscheidscollege als docent en onderzoeker aan de opleiding Friese taal en cultuur van de Rijksuniversiteit Groningen. De 65-jarige specialist Aldfrysk nam afscheid met een ridderorde (Oranje-Nassau), een boek met eigen artikelen, getiteld 'Taal van Recht en Vrijheid', een speciaal tijdschrift van zijn studenten en een plaque van de universiteit.

De Westergeester bracht onze oosterburen in herinnering dat ze zelf in de 14de eeuw een tekst in het Latijn hebben aangebracht in de A-kerk, die als volgt luidde: 'Karel de Grote begiftigde Friesland met de onschatbare vrijheid, die voor de rechtschapene slechts te niet kan gaan door de dood'. Vries: „Daarmee demonstreerden de Groningers dat zij zich vol-

ledig vereenzelvigden met de Friese vrijheidsidee. Dit zijn grote woorden. Het is bijna alsof wij ons bevinden bij de gedenksteen op het Reaklif, waarop het kort en krachtig heet: 'Leaver dea as slaef!'."

Vries dateert de spreuk in de A-kerk in de tweede helft van de 14de eeuw, omdat het hoofdelement uit de Friese vrijheidsmythe - de vrijheidsschenking door Karel de Grote - wordt verbonden met de vrijheidslof van de Romeinen. Uit die tijd dateert ook de beroemde kroniek van abt Emo van Wittewierum, waarin de rijkdommen worden opgesomd die God Friesland heeft geschonken: de talrijkheid van zijn bevolking, de menigte vee, de vele weiden en vruchtbare bouwlanden en - uiteraard - de vrijheid. Volgens Emo was Friesland door de vrijheid, 'een zaak van onschatbare waarde', zeer rijk.

In die tijd probeerde de stad

*Oudfriese recht
begin van alle
wijsheid in
deze streken*

Groningen de leiding van de Opstalboom op zich te nemen, het verbond van de zeven Friese zee-landen. Die kwamen altijd bijeen in Aurich, Ostfriesland 'tot nut van de Friese vrijheid'. Maar waarschijnlijk in 1361 kwamen ze voor het eerst bijeen in de A-kerk,

die volgens Vries „vanuit de Friese optiek gerust de Triple-A-kerk mag worden genoemd”.

Enkele decennia daarvoor had er nog een oorlog gewoed tussen de Ommelanden Friezen en de Groningers. Die werd beëindigd door een 'zoen', die als opmerkelijkste bepaling had dat 'de Groningers de vrijheid van de Friezen gezamenlijk met de Friezen tegen alle heren zullen beschermen'. De stad Groningen sluit vervolgens verdragen met Ommelanden landschappen, waarin het begrip 'vrij en Fries' in de volkstaal - het Nedersaksisch - steeds terugkeert.

Deze term had volgens Vries altijd betrekking op de politieke vrijheid en soms op de persoonlijke vrijheid, bijvoorbeeld wanneer het ging om het niet dulden van lijfeigenschap. Daarvoor werden de vorsten verantwoordelijk gehouden. Uit de Abtenkroniek van Aduard: 'De Friezen wilden

liever onverschrokken de dood verduren dan de vrijheid verliezen of iemand toegang tot hun land verschaffen. Want de staat van lijfeigenschap verafschuwden ze diep, omdat vorsten hardvochtig zijn'. Vries: „Deze tekst slaat, net als de spreuk in de A-kerk, dus zowel op de persoonlijke als op de politieke vrijheid.”

In 1588 hebben de Groningers de spreuk waarin de Friese vrijheid werd bewierookt uit de A-kerk laten verdwijnen. De revanche van Vries was vrijdag zoet. Op basis van eigen onderzoek hield hij de Groninger universitaire gemeenschap voor dat „het begin van alle wijsheid in deze streken en daarmee de kiem van de universiteit het Oudfriese recht is geweest”. Alleen al daarom kan de universiteit het zich volgens hem niet veroorloven dat het onderwijs in het oude en het moderne Fries „tot onder het minimum wordt gereduceerd”.